

DRAGOSLAV ČUPIĆ

Ez a nap is örökké tart

Kecskés Ildikó fordítása

Arisztokrata családból származom, amely fagyaltpálcikákból épített házikóban él (a pálcikákra nyomtatott képecskékkel nem sikerült megnyerni a nyereményjáték fődját). A legválságosabb időkben – amikor puliszkát¹ (nemesi megnevezéssel: kukoricakását) ettünk, pörkölt hagymával és rántással, vagy felmelegített poparával,² amikor havat olvastottunk a tisztálkodáshoz, vagy, hogy legyen víz a főzéshez és a mosogatáshoz – szereztem egy szamarat. Szép és csendes szamar volt, bársonyos, puha fülekkel.

*

Gyertyafénynél kártyáztunk. Anyám és apám összefont ujjakkal árnyképeket formáltak a legközelebbi falra. Nevettek, mert a változatok száma végtelen volt, ráadásul mindegyik értelmezhetetlenre sikeredett. A folyton változó árnyékok formái befejezetlenek voltak, és mindig többféle alak közötti állapotot mutattak: az oroszlán forgatta az ostorfarkát, a bika csattogtatta a széthasított nyelvét; a kígyó királyi oroszlánsörényébe bújva tekergett a falon. A kártyák egymást keresztették minden osztásnál, olyan hangot hallatva, mint amikor

¹ ...görho, mamaliga, kukoricamálé...

² Öreg kenyérből, vízből, zsírból, vajból vagy tejszínből és sajtból készült étel.

a vasaló a hajhoz ér.³ Időnként összenéztünk a szamarammal, lusta, de kellemes merengésünk közepette. Szüleim nevetése az őrületig fokozódott.

*

Évente egyszer, a nyári szünetben, rendszerint ellátogattunk az Óbecse külterületén, a vásártér közelében (egy széles, feltúrt és kopár mezőség mellett, a jószágpiacnál, a be- és kirakodásra szolgáló felhajtó rámpánál) lévő egyetlen rozoga szélmalomhoz. A szamaram óspanyol nyelven és magyarul is beszélt, valamint enyhén fokhagymaszagú volt. Cowboyosat és indiánosat játszottunk. Olyan izgalmas volt, akár egy filmben. Mindegyikőnknek megvolt a maga széles karimájú, mexikói szalmakalapja és a borotvával kihegyezett, nádból készült nyílvevesszője. Az út szélén vadbükköny nőtt, ami mintegy királyi cikornyaként ékesítette poros utunkat. Felváltva voltunk piszkos banditák és kifinomult úriemberek. A fűszálak, a fák és a mezei állatok között ellenségeink és barátaink alakjai bújtak meg. Azok a nyarak, mindazzal együtt, amit magukban hordoztak (amit magukba zártak teljes szélességükben), azt a benyomást keltették, hogy megszakítás és vég nélküli idővel rendelkeznek. Így tanultuk meg, hogyan szeret bele az idő a térbe, megajándékozva azt az örökkévalóság érzésével.

*

Pista a szabadkai bolhapiacon vásárolt legolcsóbb dohányt tekinterte. (A dohányt, az öngyújtót és a cigarettapapírt is egy átlátszó

³ Minden fűszál rettenetesen reszketett, mintha megérezte volna a száraz penge közeledtét. Félelmük és szorongásuk csak fokozódott az eszköz lassú, ritmikus előkészítése során, amely majd egy drámai szünet után csap le a következő szakaszban. Mint amikor megadóan helyet foglalasz a zöld, tiszta lepedővel letakart fogorvosi székben, s közben a periferikus látásoddal homályosan észleled mindazt a hideg, átható, éles és steril kis eszközt a vállad mellett, amelyek az elkerülhetetlen beavatkozás kezdetét jelzik.

kétliteres zacskóban tartotta a zsíros munkásnadrágja elülső zsebébe gyűrve.) Folyton felébredt az éjszaka közepén, a tanyán lévő kis szobájában, a lelkét is kiköhögte, megkékült a percekig tartó köhögésben. És akkor megszólított valakit,⁴ halkán mondott valamit a bajsza alatt (*sotto voce*), a köhögéstől elfáradva suttogott a falon keresztül. „Egyetlen csillag sem érhet fel az én haldoklási képességemhez.”

A szamarammal hegyeztük a fülünket, a végsőkéig erőltettük a hallásunkat, hogy netán meghalljuk, mit is mondanak nekünk ezek a falak. (És a holdfényből lett tejszerű formák lassan mozogni kezdtek a mennyezeten, mintha csak az óceán átlátszatlan feneké lenne.) Két mélység közé kerültünk: az ég magassága és a föld mélysége közé. Van-e szebb hely ennél gyermeknek lenni a világon?

*

Amikor összevesztünk, becsmélő nevekkal illettem. Azt mondtam neki, hogy ő egy közönséges kocsis és egy földhözragadt realista. (Léteznek-e másfajta realisták a földhözragadtakon kívül?) Nevetséges volt, mert ebben a szemantikus túlzásfolttságban megmutatkozott, hogy igazából nem akarom megbántani őt. Azt mondtam neki, hogy egy béna, nyeszlett görcs, egy ábrándozó, öntelt lovag szürke követője;⁵ hogy egy hosszú fülű „némalevente” (aki csak követi, amit mások csinálnak, hallgatja, amit mások mondanak, és akiről az ember soha nem tudja, mit gondol igazából). A szamaram ilyenkor, mi mást tehetett volna, hallgatott, elképedve a gorombaságra való mérhetetlen emberi hajlamon. (Amely természetesen az önfogadás hiányából ered, és abból, hogy az ember nem tud megbocsátani – min-

⁴ Megesküdhetnék rá, hogy nem volt senki sem abban a szobában, leszámítva néhány szerény, közeli és ismerős dolgot, amely harminc évvel ezelőtt (ha nem több) is ott volt, amikor a tanyára jött béresnek, majd ott is maradt.

⁵ Honnan jött az a késztetés, hogy a másnak szánt sértéssel magam ellen forduljak? És mi van, ha valakinek a sértegetése hirtelen bókká válik?

denekelőtt önmagának, de másoknak sem,⁶ valamint az elégtelen önszeretetből is). Végül következett a legnagyobb sértés. Simán csak képzeletbeli lénynek, kitalációnak és irreális fantáziának neveztem.

*

Az óvodában a gyerekek csúfoltak: „Pisis Polihisztor!” „Beszari autodidakta Quijote!” Anélkül, hogy ismernék e szavak értelmét, jelentését, már pusztán a hangzásuk gúnyos nevetésre ingerelte őket. Egyszer még üldöztek is, mint egy állatot, egészen az óvoda épülete mögé, aztán körülvettek, és a falhoz szorítottak, két fenyő közé. Megragadtam egy botot a földről, és vakon csapkodni kezdtem fegyveremmel, de sehogyan sem tudtam elűzni azt a durva, vérszomjas gyermektömeget, eltorzult arcuk félkörívű abroncsba olvadt össze, miközben valamilyen szavakat ordibáltak, röhögtek és üvöltöztek. Hevesen, élesen, erőszakosan röhögtek, ujjakkal rám mutogatva. Miközben gyönyörű, nagy könnyes szemeit figyeltem, a számaram kilehelte a lelkét, leverten a sértésektől és a megalázásoktól. Gyermekkorom legmeghatóbb jelenete volt ez.

⁶ A múltunk megbocsátása, bármilyen is volt az, a jövőben lévő idealizált karakter megbocsátása (könyörtelen ambíciók), amit elégedetlenséggel kitöltve követünk, megtagadva magunkat ebben az időben.